

Το έργο της μάθησης και της διδασκαλίας των γραμματισμών

Παλιές και νέες βασικές γνώσεις

Το βιβλίο αυτό υιοθετεί την προσέγγιση των πολυγραμματισμών για τη διδασκαλία της επικοινωνίας, της γλώσσας και του γραπτού λόγου. Επινοήσαμε αυτόν τον όρο με συναδέλφους μας στο New London Group κατά τη διάρκεια συζητήσεων που είχαν ως στόχο να συλλάβουμε ορισμένες από τις τεράστιες μεταβολές στους τρόπους με τους οποίους οι άνθρωποι δημιουργούν νοήματα και μετέχουν σε αυτά (Cope & Kalantzis, 2009· New London Group 1996). Η προσέγγιση των Πολυγραμματισμών προσπαθεί να εξηγήσει ποια στοιχεία των παραδοσιακών προσεγγίσεων της ανάγνωσης και της γραφής διατηρούν τη σημασία τους, και να τα συμπληρώσει με όσα γνωρίζουμε για τους νέους και διακριτούς τρόπους με τους οποίους οι άνθρωποι δημιουργούν νοήματα στο σύγχρονο επικοινωνιακό περιβάλλον.

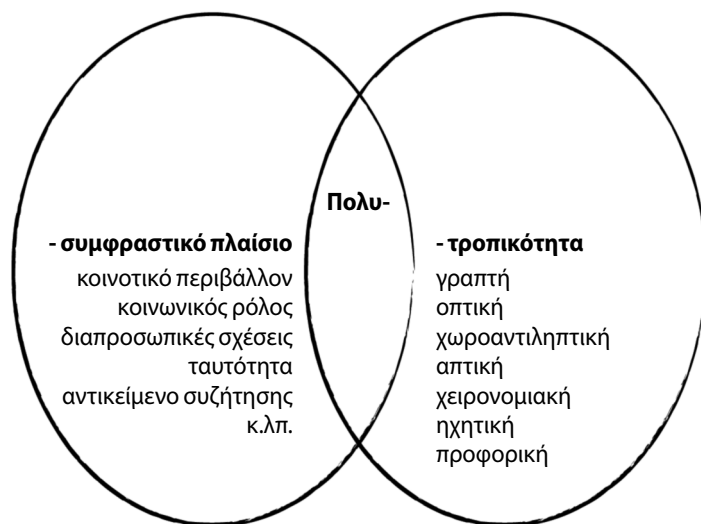
Τα δύο «πολύ» των Πολυγραμματισμών

Ο όρος «Πολυγραμματισμοί» αναφέρεται σε δύο μείζονες πτυχές της δημιουργίας νοήματος σήμερα. Η πρώτη πτυχή αφορά την *κοινωνική διαφορετικότητα*, δηλαδή τη μεταβλητότητα των συμβάσεων νοηματοδότησης ανάλογα με το πολιτισμικό και κοινωνικό πλαίσιο ή το εκάστοτε πεδίο. Τα κείμενα εμφανίζουν πολύ μεγάλες διαφοροποιήσεις ανάλογα με το κοινωνικό πλαίσιο – ανάλογα με τις εμπειρίες του ατόμου, το αντικείμενο, τον ακαδημαϊκό κλάδο, τον τομέα απασχόλησης, την εξειδίκευση, το πολιτισμικό περιβάλλον ή την ταυτότητα φύλου, για να αναφέρουμε ενδεικτικά ορισμένες από τις κυριότερες διαφορές. Αυτές οι διαφορές γίνονται όλο και πιο καθοριστικές όσον αφορά τους τρόπους αλληλόδρασης στην καθημερινή ζωή, τους τρόπους με

τους οποίους δημιουργούμε και συμμετέχουμε στα νοήματα. Για τον λόγο αυτό είναι σημαντικό η διδασκαλία του γραμματισμού σήμερα να μην επικεντρώνεται, όπως στο παρελθόν, πρωταρχικά στους κανόνες της επίσημης μορφής της εθνικής γλώσσας.

Η επικοινωνία απαιτεί όλο και περισσότερο από τους μαθητές να είναι σε θέση να κατανοούν τις διαφορές στα μοτίβα σύνθεσης του νοήματος σε ποικίλα πλαίσια ώστε να μπορούν να επικοινωνούν χειριζόμενοι επαρκώς αυτές τις διαφορές, σύμφωνα με τις απαιτήσεις της ζωής τους. Ένας γιατρός, για παράδειγμα, διαβάζει άλλα κείμενα και χρησιμοποιεί άλλη γλώσσα όταν συνομιλεί με έναν γιατρό και άλλη όταν συνομιλεί με κάποιον ασθενή, όμως γιατρός και ασθενής πρέπει να μπορούν να επικοινωνήσουν. Ένας πωλητής είναι ειδικός σε κάποιο προϊόν, και ο ίδιος κατανοεί τα τεχνικά εγχειρίδια και τις οδηγίες χρήσης που το συνοδεύουν, ωστόσο πρέπει να διαθέτει και την ικανότητα να εξηγήει τη λειτουργία τους και στον πελάτη που δυσκολεύεται να τα κατανοήσει. Η επικοινωνία ανάμεσα σε δύο συμμαθητές στο Facebook θα είναι πολύ διαφορετική από την επικοινωνία των ιδίων των παιδιών, όταν συνεργάζονται για να γράψουν μαζί μια σχολική εργασία για το μάθημα της Ιστορίας. Διαρκώς μετακινούμαστε μεταξύ διαφορετικών κοινωνικών χώρων με διαφορετικές κοινωνικές γλώσσες. Η διαχείριση αυτών των γλωσσικών διαφορών και των δομών και σχεδιασμών τους αναδεικνύεται σε κρίσιμη πτυχή της μάθησης του γραμματισμού.

Η δεύτερη πτυχή της δημιουργίας νοημάτων που αναδεικνύει η ιδέα των Πολυγραμματισμών είναι η *πολυτροπικότητα*. Πρόκειται για ιδιαίτερα σημαντικό ζήτημα σήμερα, μεταξύ άλλων, λόγω των νέων μέσων πληροφοριών και επικοινωνίας. Τα νοήματα δημιουργούνται με τρόπους που διακρίνονται από όλο και μεγαλύτερη πολυτροπικότητα, καθώς οι γραπτοί-γλωσσικοί κώδικες νοημάτων διασυνδέονται με προφορικές, οπτικές, ακουστικές, χειρονομιακές, απτικές και χωροαντιληπτικές μορφές νοή-

ΣΧΗΜΑ 0-1 Τα δύο «πολύ» των Πολυγραμματισμών

ματος. Η γραφή ήταν άλλοτε ο βασικός τρόπος παραγωγής νοημάτων διαμέσου του χώρου και του χρόνου. Στις μέρες μας, οι γραπτοί τρόποι νοήματος συχνά συμπληρώνονται ή αντικαθίστανται από άλλους τρόπους διάσχισης του χώρου και του χρόνου, όπως είναι οι καταγραφές και μεταδόσεις προφορικών, οπτικών, ηχητικών, χειρονομιακών και άλλων μορφών νοήματος. Αυτό σημαίνει ότι πρέπει να επεκτείνουμε το περιεχόμενο της παιδαγωγικής του γραμματισμού πέρα από την αλφαβητική επικοινωνία. Σημαίνει επίσης ότι, στα σημερινά μαθησιακά περιβάλλοντα, πρέπει να συμπληρώσουμε τις παραδοσιακές δεξιότητες ανάγνωσης και γραφής με τις πολυτροπικές μορφές επικοινωνίας, ιδίως αυτές που χαρακτηρίζουν τα νέα ψηφιακά μέσα. Η προσέγγισή μας εδώ εισηγείται την επέκταση της παραδοσιακής σύλληψης για τη λειτουργία και τη μορφή του γραπτού λόγου. Θέλουμε να διερευνήσουμε το ευρύτερο φάσμα των τρόπων με τους οποίους λειτουργεί ο γραμματισμός στη σύγχρονη κοινωνία.

Η ατζέντα των γραμματισμών

Τα βασικά ερωτήματα που εξετάζουμε σε αυτό το βιβλίο είναι τα εξής:

- Πώς μπορούμε να δώσουμε τη δυνατότητα σε όλους τους μαθητές να δημιουργήσουν και να συμμετάσχουν σε νοήματα που θα αναπτύξουν τις ικανότητές τους ως παιδιών και, αργότερα, ως ενηλίκων, ώστε να είναι λειτουργικά και ολοκληρωμένα μέλη του κοινωνικού συνόλου, να συνεισφέρουν στην κοινωνία σύμφωνα με τα ενδιαφέροντα και τις ικανότητές τους και να εισπράττουν ως αντάλλαγμα τα οφέλη που παρέχει η κοινωνία;
- Πώς θα αντιμετωπίσουμε τις επίμονες και συστημικές ανισότητες στη μάθηση του γραμματισμού και στα γενικότερα εκπαιδευτικά αποτελέσματα όσον αφορά τους μαθητές διαφορετικών προελεύσεων και ιδιοσυγκρασίας;
- Τι και πώς πρέπει να διδάσκουμε, δεδομένων των μεγάλων αλλαγών στους τρόπους και στα μέσα επικοινωνίας;
- Πώς μπορούμε να προάγουμε νοηματοδοτήσεις για τον γραμματισμό, που να είναι χρήσιμες και συμβατές με τη σύγχρονη εποχή, από τη στιγμή που οι τρόποι δημιουργίας νοημάτων αλλάζουν τόσο ριζικά;
- Εάν ο γραμματισμός, κατά την παραδοσιακή αντίληψη, εκπροσωπεί δύο από τις τρεις «βασικές» γνώσεις (ανάγνωση, γραφή, αριθμητική), τι θα πρέπει να θεωρείται «βασική» γνώση σήμερα;
- Ποιος είναι σήμερα ο ρόλος των παραδοσιακών βασικών γνώσεων και πώς αυτές συνδέονται με τις «νέες βασικές γνώσεις»;
- Πώς θα μπορούσαν αυτές οι νέες βασικές γνώσεις να μεταδοθούν πιο αποτελεσματικά σε ένα ευρύτερο φάσμα μαθητών;

Τα βασικά στοιχεία της παραδοσιακής διδασκαλίας του γραμματισμού περιλάμβαναν στοιχειώδεις γνώσεις φωνολογίας, για την αναπαράσταση των ήχων της ομιλίας στα σύμβολα της γραφής, καθώς και τη διδασκαλία ανάγνωσης ως διαδικασίας αποκωδι-

κοποίησης του νοήματος των γραπτών λέξεων. Η παραδοσιακή διδασκαλία του γραμματισμού εστίαζε σε τυπικούς κανόνες, όπως η μάθηση της «σωστής» ορθογραφίας και γραμματικής. Έδινε έμφαση στη συγκεκριμένη μορφή του γραπτού και του προφορικού λόγου της επίσημης γλώσσας, που προβαλλόταν ως το αδιαμφισβήτητο «πρότυπο» που χρησιμοποιούν οι «μορφωμένοι» άνθρωποι. Στο πλαίσιο αυτό, οι μαθητές καλούνταν να διαβάσουν πρότυπα κείμενα, που θα τους επέτρεπαν να εκτιμήσουν το ύφος της «καλής γραφής», αρχικά μέσα από σχολικά κείμενα και αργότερα μέσα από τη μελέτη κειμένων υψηλής αξίας του λογοτεχνικού «κανόνα». Η ανάγνωση ισοδυναμούσε με την «κατανόηση» των νοημάτων που θεωρούνταν αυτονόητο ότι ενυπάρχουν στα κείμενα σύμφωνα με τις προθέσεις των συγγραφέων. Η «γνώση» και οι «δεξιότητες» του μαθητή αποδεικνύονταν μέσα από εξετάσεις, που αξιολογούσαν τη γνώση των συγκεκριμένων στοιχείων γραμματισμού, δηλαδή κατά πόσο ο μαθητής έγραφε σωστά ή είχε κατανοήσει «ορθά» τα νοήματα των κειμένων, δίνοντας τις σωστές απαντήσεις σε τεστ πολλαπλής επιλογής.

Αυτές οι παλιές βασικές αρχές διαμόρφωσαν γενιές ανθρώπων, που ήταν εγγράμματοι κατά μία ορισμένη έννοια και για ένα συγκεκριμένο είδος κοινωνίας. Ωστόσο, σύμφωνα με τη σημερινή θεώρηση, αυτή η παραδοσιακή, εδραιωμένη αντίληψη του γραμματισμού κρίνεται από πολλές απόψεις εξαιρετικά περιοριστική. Στη χειρότερη περίπτωση, φαντάζει αποκομμένη από την κατάσταση επικοινωνίας (αποπλαισιωμένη), αφηρημένη, σχολαστική και κατακερματισμένη σε τυπικά στοιχεία όπως η φωνολογία, η γραμματική και η λογοτεχνία. Στις πιο αυστηρές μορφές του, αυτό το είδος μάθησης γραμματισμού καλλιεργούσε (αναμενόμενο για τα δεδομένα εκείνων των εποχών) πειθήνιους μαθητές: ανθρώπους που αποδέχονταν ό,τι τους παρουσιαζόταν ως ορθό και οι οποίοι ήταν παθητικοί δέκτες γνώσεων, που δεν ήταν εύκολα εφαρμόσιμες σε διαφορετικά ή νέα πλαίσια.

Αν τα πήγαιναν καλά στο σχολείο, οι μαθητές εκείνης της εποχής θεωρούνταν μορφωμένοι υπό την έννοια ότι μπορούσαν να αναγνωρίσουν τους γραμματικά ορθούς κανόνες και συμβάσεις. Γνώριζαν περίπλοκους ορθογραφικούς κανόνες, την ορθή γραμματική των δευτερευουσών επιρρηματικών προτάσεων και στίχους από τα έργα των μεγάλων ποιητών. Επρόκειτο πράγματι για ένα είδος γνώσης – ένα ηθικό μάθημα στη συμμόρφωση με τις διδαχές της αναγνωρισμένης αυθεντίας. Αυτό το είδος γνώσης μπορεί κάλλιστα να ήταν αποδοτικό στο κοινωνικό πλαίσιο μιας εποχής, που θεωρούσε καλό πράγμα την τυφλή συμμόρφωση. Όμως πολλοί μαθητές δεν τα πήγαιναν καλά σε αυτό το είδος εκπαίδευσης, και όταν κατέληγαν σε δουλειές χαμηλών προσόντων, πολλοί από αυτούς μέμφονταν τον εαυτό τους και τις «ικανότητές» τους για το ότι δεν τα κατάφεραν καλύτερα στο σχολείο.

Αυτές οι κατεστημένες πρακτικές διδασκαλίας του γραμματισμού δεν είναι επαρκείς για να καλύψουν τις ανάγκες της σύγχρονης κοινωνίας και οικονομίας. Αυτό δεν σημαίνει ότι η φωνολογία, η γραμματική και η λογοτεχνία είναι μεγέθη ασήμαντα – στην πραγματικότητα, όπως θα υποστηρίξουμε σε αυτό το βιβλίο, παραμένουν όσο σημαντικά ήταν πάντα. Ωστόσο το περιεχόμενο της εκπαίδευσης αυτής δεν ήταν επαρκές για ορισμένους μαθητές, ενώ σήμερα δεν είναι πάντα χρήσιμο ή υψηλής προ-

τεραιότητας για τη μάθηση που απαιτούν οι σύγχρονες λειτουργικές και επικοινωνιακές ανάγκες. Το ίδιο ισχύει και για κάποιες προσπάθειες μεταρρύθμισης που έγιναν τον 20ό αιώνα, τις οποίες θα εξετάσουμε παρακάτω, όπως η προοδευτική εκπαίδευση ή η «αυθεντική» παιδαγωγική του γραμματισμού. Παρά τον αισιόδοξο ιδεαλισμό τους, πολλοί παιδαγωγικοί νεωτερισμοί ελάχιστα βελτίωσαν τις συστημικές ανισότητες που ενισχύει η εκπαίδευση.

Δύο πιο σύγχρονοι όροι, που έχουν αντικαταστήσει τις τρεις παραδοσιακές βασικές γνώσεις, είναι οι όροι «γραμματισμός» και «αριθμητισμός». Αναμφίβολα, τα παραδοσιακά μαθηματικά, η ανάγνωση και η γραφή είναι και σήμερα όσο σημαντικά ήταν πάντα – αν όχι σημαντικότερα. Ωστόσο ο γραμματισμός και ο αριθμητισμός μπορεί είτε να χρησιμοποιηθούν ως απλά υποκατάστατα των παλαιών βασικών γνώσεων, είτε ως έννοιες που αποτυπώνουν μια ευρύτερη σύλληψη της επικοινωνίας και μια πιο ενεργητική προσέγγιση της μάθησης.

Χρησιμοποιούμε τον όρο «νέες βασικές γνώσεις» για να εκφράσουμε μια πιο σύγχρονη, σχετική και συμπεριληπτική προσέγγιση της γνώσης. Ο γραμματισμός δεν είναι απλώς θέμα σωστής χρήσης. Είναι επίσης ένα μέσο επικοινωνίας και αναπαράστασης νοημάτων υπό μια ευρύτερη, πλουσιότερη και σφαιρικότερη έννοια. Εφόσον ισχύουν τα παραπάνω, το νέο περιβάλλον επικοινωνιών παρουσιάζει προκλήσεις για τις παραδοσιακές πρακτικές διδασκαλίας του γραμματισμού, άρα θα πρέπει να αναθεωρηθούν και να συμπληρωθούν οι παλιές πρακτικές διδασκαλίας και μάθησης γραμματισμού. Πρέπει, λόγου χάρη, να εξετάσουμε το πώς μαθαίνουμε γραμματική και ορθογραφία σε περιβάλλοντα γραφής που υποστηρίζονται από τις λειτουργίες ορθογραφικού ελέγχου των σύγχρονων προγραμμάτων επεξεργασίας κειμένου. Επίσης, σύγχρονες μορφές γραπτού λόγου, όπως τα email, τα ηλεκτρονικά μηνύματα κειμένου ή οι αναρτήσεις στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, διακρίνονται από μεγαλύτερη ρευστότητα και ελευθερία, δημιουργώντας νέες συμβάσεις γραμματισμού.

Για την ακρίβεια, τα μηνύματα σε αυτές τις νέες μορφές γραφής συχνά φέρουν περισσότερες ομοιότητες με τον προφορικό παρά με τον γραπτό λόγο. Ορισμένες από αυτές τις μορφές επικοινωνίας μάλιστα έχουν αναπτύξει νέους, ιδιότυπους συμβατικούς κανόνες, τους οποίους μαθαίνει κανείς στην πράξη – συντμήσεις, φιλικές εκφράσεις, εικονίδια διάθεσης (emojicons) και αινιγματικές εκφράσεις της μόδας – όλα αυτά έχουν θέση στον νέο κόσμο του γραμματισμού. Όλο και περισσότερο τα σύγχρονα κείμενα συνδυάζουν με σύνθετους τρόπους τον γραπτό λόγο με οπτικά και χωροαντιληπτικά σύμβολα. Αυτό συμβαίνει, για παράδειγμα, στην περίπτωση των χιλιάδων λέξεων σε ένα σούπερ μάρκετ, του κειμένου που περνά στο κάτω μέρος της τηλεοπτικής οθόνης στις ειδήσεις, των αθλητικών και οικονομικών εκπομπών στην τηλεόραση, του κειμένου στην οθόνη ενός ΑΤΜ, των γεμάτων εικονίδια και ενεργών συνδέσμων υπερκειμένου σε ιστοσελίδες, των λανθανουσών σχέσεων εικόνας και κειμένου στα ιλουστρασιόν περιοδικά, των ειδήσεων και πληροφοριών που λαμβάνουν οι αναγνώστες ηλεκτρονικών βιβλίων ή των υβριδικών κειμένων ήχου, γραφής και εικόνας των άμεσων μηνυμάτων και των ιστοσελίδων κοινωνικής δικτύωσης.

Τα γραπτά κείμενα σχεδιάζονται πλέον με ιδιαίτερα οπτικό τρόπο, και το νόημα με-

ΠΙΝΑΚΑΣ 0-1 Παλιές και νέες βασικές γνώσεις

Παλιές βασικές γνώσεις	Νέες βασικές γνώσεις
<ul style="list-style-type: none"> • Η ανάγνωση και η γραφή είναι δύο από τις τρεις βασικές γνώσεις 	<ul style="list-style-type: none"> • Γραμματισμός και αριθμητισμός θεωρούνται θεμελιώδεις δεξιότητες για τη ζωή κάθε ανθρώπου
<ul style="list-style-type: none"> • Κανόνες φωνολογίας 	<ul style="list-style-type: none"> • Πολλαπλοί «γραμματισμοί» για έναν κόσμο πολυτροπικών επικοινωνιών
<ul style="list-style-type: none"> • Σωστή ορθογραφία και γραμματική 	<ul style="list-style-type: none"> • Πολλές κοινωνικές γλώσσες και διαφοροποίηση της επικοινωνίας ανάλογα με τις εκάστοτε συνθήκες
<ul style="list-style-type: none"> • Επίσημη αγγλική γλώσσα των μορφωμένων 	<ul style="list-style-type: none"> • Προσωπικότητες που μπορούν να καινοτομήσουν, να αναλάβουν ρίσκα, να διαχειριστούν τη διαφορετικότητα και να αντεπεξέλθουν στην αβεβαιότητα
<ul style="list-style-type: none"> • Εκτίμηση κειμένων αναγνωρισμένης «λογοτεχνικής» αξίας 	<ul style="list-style-type: none"> • Αναγνώριση της αξίας ενός ευρέος φάσματος διαφορετικών κειμένων, με έμφαση στα διαφορετικά μέσα και είδη κειμένων
<ul style="list-style-type: none"> • Πειθαρχημένο είδος ανθρώπου 	<ul style="list-style-type: none"> • Άνθρωποι που μπορούν να διαχειριστούν διαφορετικά περιβάλλοντα και τρόπους επικοινωνίας

ταδίδεται τόσο με εξωγλωσσικά στοιχεία (πολυτροπικότητα), όσο και μέσω των λέξεων και προτάσεων του «παραδοσιακού» γραμματισμού. Αυτό σημαίνει ότι η διδασκαλία των παραδοσιακών μορφών αλφαβητικού γραμματισμού πρέπει να συμπληρωθεί σήμερα καταλλήλως από τη διεξοδική μάθηση του πολυτροπικού σχεδιασμού κειμένων.

Στις μέρες μας είμαστε υποχρεωμένοι να μαθαίνουμε πώς να χειριζόμαστε και να κατανοούμε τις αναρίθμητες χρήσεις της γλώσσας σε διαφορετικά πλαίσια: το προσωπικό email προς έναν φίλο έναντι του email που στέλνουμε ζητώντας εργασία, το ενημερωτικό δελτίο με νέα για την αγαπημένη μας ομάδα έναντι μιας σελίδας διαφήμισης σε περιοδικό, τις διαφορετικές χρήσεις της αγγλικής ως παγκόσμιας γλώσσας (σε διαφορετικές αγγλόφωνες χώρες, από ομιλητές που δεν είναι η μητρική τους γλώσσα ή από διαφορετικές κουλτούρες υποομάδων) έναντι των επίσημων κειμένων που ακόμα χρησιμοποιούν συγκεκριμένες, «υψηλές» μορφές γλώσσας (όπως οι επιστημονικές έρευνες), τα λήμματα μιας εγκυκλοπαίδειας έναντι των αναζητήσεων στο διαδίκτυο ή τη συγγραφή μιας επιστολής έναντι της σύνταξης ενός email. Συνεπώς οι δυνατότητες του γραμματισμού περιλαμβάνουν όχι μόνο τη γνώση των τυπικών συμβάσεων κάθε διακριτού είδους λόγου, αλλά και την αποτελεσματική επικοινωνία σε διαφορετικά περιβάλλοντα και τη χρήση εργαλείων σχεδιασμού πολυτροπικών κειμένων που βασίζονται αποκλειστικά στον γραπτό λόγο.

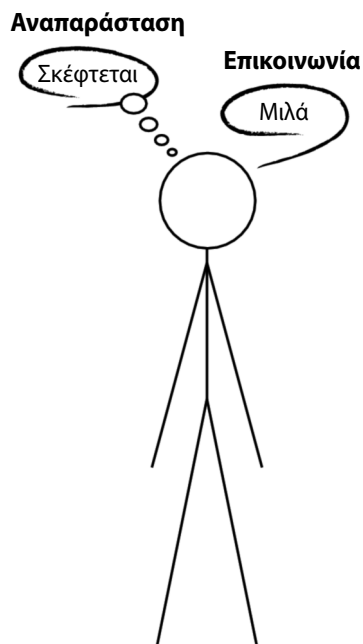
Αυτοί είναι οι λόγοι για τους οποίους έχουμε επιλέξει να τιτλοφορήσουμε αυτό το βιβλίο «Γραμματισμοί», στον πληθυντικό αριθμό. Στο παρελθόν, ο όρος «γραμματισμός» φάνταζε επαρκής. Τώρα πλέον είναι ανάγκη να χειριζόμαστε με επάρκεια πολλούς «γραμματισμούς».

Επικοινωνία και αναπαράσταση

Μέχρι τώρα αναφερθήκαμε κυρίως στην επικοινωνία, δηλαδή στη μεταβίβαση ενός μηνύματος από πρόσωπο σε πρόσωπο. Ωστόσο οι γραμματισμοί δεν εξαντλούνται σε αυτό. Αφορούν και τη σκέψη, το φαινόμενο που εμείς αποκαλούμε «αναπαράσταση». Χρησιμοποιούμε τους γραμματισμούς για να δημιουργήσουμε νοήματα για τον εαυτό μας – σιωπηρά, καθώς συνομιλούμε με τον εαυτό μας χρησιμοποιώντας τις έννοιες που μας παρέχει η γλώσσα, όταν διαμορφώνουμε επιχειρήματα με τον νου μας, όταν κρατάμε σημειώσεις, όταν δημιουργούμε νοητικές εικόνες, όταν ερμηνεύουμε διαγράμματα ή κατασκευάζουμε μοντέλα. Κανένας δεν χρειάζεται ποτέ να ακούσει ή να δει τις αναπαραστάσεις μας. Εντούτοις χρησιμοποιούμε τους γραμματισμούς για να σκεφτούμε και να δημιουργήσουμε νοήματα για τον εαυτό μας, ώστε να κατανοήσουμε τον κόσμο μας. Οι γραμματισμοί υπό αυτή την έννοια, αποτελούν προέκταση του μυαλού μας.

Οι «νέες βασικές γνώσεις», πέραν του ότι μας επιτρέπουν να επικοινωνούμε επαρκώς και καταλλήλως στα σύγχρονα κοινωνικά πλαίσια, σχετίζονται και με αυτό που έχουμε ονομάσει «νέα μάθηση» (Kalantzis & Core, 2012). Ο γραμματισμός, για παράδειγμα, αναφέρεται σε κανόνες και στην αρμόζουσα εφαρμογή τους. Οι γραμματισμοί αφορούν επιπρόσθετα την πρόκληση του να έχεις μπροστά σου ένα ανοίκειο κείμενο και να μπορείς να αναζητήσεις στοιχεία για το νόημά του, χωρίς να νιώθεις αποξενωμένος και αποκλεισμένος από αυτό. Αφορούν επίσης την κατανόηση της λειτουργίας ενός κειμένου, ώστε ο αναγνώστης να μπορεί να γίνει μέτοχος των νοημάτων του (κατανοώντας τους ιδιαίτερους «κανόνες» του κειμένου). Αφορούν, επιπλέον, την κατανόηση του συγκεκριμένου πλαισίου και των σκοπών του κειμένου (το πλαίσιο και οι σκοποί αποκάλυπτουν περισσότερα στοιχεία για το νόημα που έχει το κείμενο για τον συντάκτη και τον αποδέκτη του). Αναφέρονται εξίσου στο πώς βλέπουμε τα πράγματα και σκεφτόμαστε (αναπαράσταση) και στο πώς δημιουργούμε εύληπτα και αποτελεσματικά μηνύματα (επικοινωνία). Τέλος, οι γραμματισμοί αφορούν την προσέγγιση της επικοινωνίας σε κάποιο ανοίκειο περιβάλλον και τη δυνατότητα του ατόμου να μαθαίνει από τις επιτυχίες και τα σφάλματά του καθώς κινείται σε νέους κοινωνικούς χώρους και συναντά νέες κοινωνικές γλώσσες. Αυτές είναι ορισμένες από τις ευρύτερες και πιο ευέλικτες συνιστώσες των «νέων βασικών γνώσεων».

Υπό την ευρύτερη δυνατή έννοια, η εκπαίδευση πάντοτε αφορά τη δημιουργία συγκεκριμένων «ει-

ΣΧΗΜΑ 0-2 Αναπαράσταση και επικοινωνία

δών ανθρώπων». Οι παλιές βασικές αρχές αφορούσαν ανθρώπους που μάθαιναν τους κανόνες και τους ακολουθούσαν. Ανθρώπους που δέχονταν παθητικά τις έτοιμες απαντήσεις στα ερωτήματα της ζωής που τους παρείχαν οι «αυθεντίες», αντί να αντιμετωπίζουν τον κόσμο σαν ένα σύνολο προβλημάτων που απαιτούν λύση. Αφορούσαν ανθρώπους που απομνημόνευαν τις υποτιθέμενες σωστές πληροφορίες και κανόνες. Οι νέες βασικές αρχές δίνουν τη δυνατότητα ανάδειξης νέων «ειδών ανθρώπων». Ανθρώπων καλύτερα προσαρμοσμένων στον κόσμο του σήμερα και του αύριο. Αυτοί οι άνθρωποι θα είναι ευέλικτοι και συνεργατικοί μαθητευόμενοι. Θα επιλύουν προβλήματα διαθέτοντας ευρύτητα γνώσης και την ικανότητα να εφαρμόζουν διαφορετικούς τρόπους σκέψης. Θα είναι περισσότερο οξυδερκείς στο πλαίσιο της αυξανόμενης και άενα μεταβαλλόμενης πολυπλοκότητας. Θα είναι καινοτόμοι και τολμηροί δημιουργοί.

Η διάπλαση ανθρώπων με τέτοιες ικανότητες δεν απαιτεί μόνο την αλλαγή του περιεχομένου της διδασκαλίας του γραμματισμού, αλλά και νέες παιδαγωγικές μεθόδους και τρόπους διδασκαλίας. Μάλιστα, η θέση που θα υποστηρίξουμε στο παρόν βιβλίο είναι ότι η μάθηση του γραμματισμού θα πρέπει να εστιάζει όλο και περισσότερο στην καλλιέργεια αυτού του είδους ανθρώπου – ενός ανθρώπου ικανού να κινείται με άνεση ανάμεσα στους διαφορετικούς γραμματισμούς της εργασίας, της δημόσιας και κοινοτικής ζωής, που θα γνωρίζει πώς να επικοινωνεί μέσω πολλαπλών και μεταβαλλόμενων μέσων – αντί για τη δημιουργία ανθρώπων που κατέχουν μόνο τη δική τους συγκεκριμένη διάλεκτο ή κοινωνική γλώσσα ή κάποιο άκαμπτο και πολιτισμικά καθορισμένο σύνολο κανόνων «σωστής» επικοινωνίας, δηλαδή αυτό που ονομαζόταν στο παρελθόν «γραμματισμός» στον ενικό αριθμό.

Το νέο είδος ανθρώπου θα μπορεί να αντιμετωπίζει την αλλαγή και τη διαφορετικότητα, να μαθαίνει στην πράξη και να επικοινωνεί αποτελεσματικά σε ένα ευρύ φάσμα διαφορετικών καταστάσεων. Θα διαθέτει ευέλικτη σκέψη και την ικανότητα να βλέπει τα πράγματα από πολλές οπτικές. Θα έχει ευρείες δυνατότητες δημιουργίας νοήματος – ένα ευρύ επικοινωνιακό ρεπερτόριο, ώστε να δημιουργεί και να μετέχει σε νοήματα σε πολλά διαφορετικά κοινωνικά και πολιτισμικά πλαίσια. Θα είναι δηλαδή ικανός να διαχειρίζεται τους «γραμματισμούς» στον πληθυντικό αριθμό.

Οι γραμματισμοί ως εργαλεία νοηματοδότησης

Η ικανότητα διαχείρισης των γραμματισμών στον πληθυντικό αριθμό ανοίγει δρόμους κοινωνικής συμμετοχής – ιδανικά, δίνοντας τη δυνατότητα σε μαθητές διαφορετικής πολιτισμικής, κοινωνικής, φυλετικής και οικονομικής προέλευσης να δημιουργούν νόημα και να πετυχαίνουν. Σε αυτό το βιβλίο προτάσσονται τρεις βασικοί στόχοι που προάγουν το ατομικό και το δημόσιο καλό:

- *ενδυνάμωση του ατόμου*: αναφέρεται στην ικανότητα του ατόμου να ζει τη ζωή του με πλήρεις δυνατότητες αυτοέκφρασης και πρόσβασης στους διαθέσιμους πολιτισμικούς πόρους
- *πολιτικο-οικονομική συμμετοχή*: περιλαμβάνει την επικοινωνιακή ικανότητα του

ατόμου να εργάζεται και να συμμετέχει ενημερωμένα στις πολιτικές διαδικασίες και στη ζωή της κοινότητας

- **κοινωνική ισότητα:** περιλαμβάνει τη δυνατότητα πρόσβασης στην εκπαίδευση, η οποία επιτρέπει με τη σειρά της την πρόσβαση σε κοινωνικούς και υλικούς πόρους.

Ποια είδη μάθησης γραμματισμών θα επιτρέψουν στους μαθητές να γίνουν αποτελεσματικοί, αυτοδύναμοι και ενεργοί πολίτες, εργαζόμενοι και μέλη της κοινότητας; Και πώς θα συνεισφέρουν οι γραμματισμοί στην επίτευξη της δικαιοσύνης, παρέχοντας σε μαθητές που προέρχονται από ιστορικά περιθωριοποιημένες ομάδες ευκαιρίες που δεν ήταν πάντοτε ή δεν είναι ούτε σήμερα συστηματικά διαθέσιμες σε αυτές τις ομάδες; Και πώς μπορούμε να γνωρίζουμε αν ένας μαθητής έχει αξιοποιήσει πλήρως τις δυνατότητές του για μάθηση και αν η μάθηση αυτή έχει συμβάλει στο να τον μετατρέψει σε άνθρωπο που παράγει νοήματα δημιουργικά και αποτελεσματικά στο κοινωνικό πλαίσιο όπου ζει;

Η κοινωνική κινητικότητα δεν είναι κάτι ασυνήθιστο στον σύγχρονο κόσμο. Υπήρξε διαχρονικά ο στόχος των μεταναστών και των ανθρώπων χαμηλότερου μορφωτικού επιπέδου με υψηλές φιλοδοξίες για τα παιδιά τους. Όμως για δισεκατομμύρια ανθρώπους ανά τον κόσμο η ανοδική κινητικότητα είναι μάλλον η εξαίρεση παρά ο κανόνας. Η κοινωνική θέση μιας γενιάς προκαθορίζει σε μεγάλο βαθμό την κοινωνική θέση της επόμενης. Κι όταν εμφανίζονται ευκαιρίες κινητικότητας, ο λόγος είναι κατά κανόνα η εκπαίδευση.

Ζούμε σε έναν κόσμο μεγάλων ανισοτήτων, ενώ ακόμη και οι ένθερμοι υπέρμαχοι αυτής της ανισότητας υποστηρίζουν ότι το σύστημα δίνει στον καθένα τουλάχιστον μία καλή ευκαιρία: Αυτή η ευκαιρία είναι η εκπαίδευση. Η σχολική πρόοδος προσφέρει «ισότητα ευκαιριών». Στην πραγματικότητα, βέβαια, όλα τα σχολεία δεν διαθέτουν εξίσου επαρκείς πόρους. Και κάποιοι μαθητές από ορισμένα υπόβαθρα θεωρούν την κουλτούρα της συμβατικής εκπαίδευσης λιγότερο φιλική και οικεία από ό,τι άλλοι. Ο γενικός κανόνας είναι ότι πετυχαίνουν οι μαθητές που βρίσκουν το σχολικό περιβάλλον φιλικό και οικείο, και οι οποίοι φοιτούν σε σχολεία με επαρκείς πόρους και «καλή φήμη». Όσοι δεν έχουν πρόσβαση σε τέτοιες συνθήκες αποτυγχάνουν. Αυτός είναι ο τρόπος με τον οποίο η εκπαίδευση, παρά τις επαγγελίες περί του αντιθέτου, αναπαράγει την ανισότητα.

Η δική μας πρόταση για την αντιμετώπιση αυτού του προβλήματος, η οποία εγείρει παράλληλα μια προγραμματική πρόκληση, είναι η εξής:

Όλα τα σχολεία μπορούν να γίνουν φιλικά και οικεία στους μαθητές. Όλα τα σχολεία, ακόμη και αυτά με τους λιγότερους πόρους, μπορούν να παρέχουν συμμετοχικές και αποτελεσματικές μαθησιακές εμπειρίες σε όλους τους μαθητές τους. Και εφόσον μπορούν, πρέπει και να το κάνουν.

Θα υποστηρίξουμε μάλιστα κάτι ακόμη πιο τολμηρό και αμφιλεγόμενο: πιστεύουμε ότι, για πρώτη φορά στην Ιστορία, η υπόσχεση της εκπαίδευσης μπορεί να εκπληρωθεί για όλους τους ανθρώπους. Ο λόγος που το πιστεύουμε αυτό βασίζεται σε μια αι-

σιόδοξη αντίληψη των δυνατοτήτων που προσφέρει ένας συνδυασμός των νέων τεχνολογιών δημιουργίας νοήματος με τη ριζική αλλαγή αυτού που ονομάζουμε «ισορροπία της ατομικής δράσης». Οι παλιές κουλτούρες, που βασίζονταν στις εντολές και στη συμμόρφωση, αντικαθίστανται από κουλτούρες που προτάσσουν την ενεργό συμμετοχή και τη δημιουργική συνεργασία. Θα παρουσιάσουμε πιο αναλυτικά αυτή τη θέση στα κεφάλαια που ακολουθούν. Η βασική αρχή της πρότασής μας είναι ότι η μάθηση γραμματισμού είναι ένα από τα σημαντικότερα πράγματα που μπορεί να προσφέρει το σχολείο. Εάν εμείς, ως εκπαιδευτικοί, δώσουμε στους μαθητές μας μεγαλύτερο περιθώριο αυτενέργειας και χρησιμοποιήσουμε όλους τους διαθέσιμους τεχνολογικούς πόρους για την υποστήριξη νέων σχέσεων μεταξύ μαθητών και εκπαιδευτικού περιβάλλοντος, ίσως κατορθώσουμε κάτι που δεν έχει επιτευχθεί ποτέ στη σύγχρονη ιστορία της θεσμοποιημένης μαζικής εκπαίδευσης: τη μεγαλύτερη ισότητα των αποτελεσμάτων. Σε αυτό το βιβλίο θέλουμε να εξετάσουμε τους τρόπους με τους οποίους μπορεί να επιτευχθεί ένας τέτοιος ουτοπικός στόχος, μέσω της παιδαγωγικής των γραμματισμών.

Αυτό το βιβλίο, συνεπώς, σχετίζεται με την εκπλήρωση μιας θεμελιώδους επαγγελματίας της δημοκρατίας. Παρά τις αλλαγές στις παιδαγωγικές μεθόδους, στην έμφαση των προγραμμάτων σπουδών, στον τρόπο οργάνωσης της σχολικής τάξης, στην εκπαίδευση των δασκάλων και στην επαγγελματική μάθηση, οι ανισότητες των μαθησιακών αποτελεσμάτων μεταξύ διαφορετικών κοινωνικών ομάδων, στην καλύτερη περίπτωση, παραμένουν σταθερές και, στη χειρότερη, διευρύνονται. Πρέπει να αλλάξουμε αυτή την κατάσταση και, όπου διαπιστώνουμε πιασινισματά, να την ανατρέψουμε. Οι γραμματισμοί, υπό την ευρεία έννοια των εργαλείων δημιουργίας νοήματος, αποτελούν κλειδί της επιτυχίας για όλους τους τομείς του σχολικού προγράμματος σπουδών, αλλά και για την ατομική αυτοπραγμάτωση των μαθητών μετά την αποφοίτησή τους.

Νέοι γραμματισμοί, νέα σχολεία, νέοι δάσκαλοι

Οι σύγχρονοι μαθητές

Τα σχολεία παντού στον κόσμο αντιμετωπίζουν στις μέρες μας μεγαλύτερες προκλήσεις από ό,τι στο παρελθόν, δεδομένης της διαφορετικότητας των μαθητών, του ρυθμού της τεχνολογικής και κοινωνικής αλλαγής, καθώς και της κρίσης υποχρηματοδότησης και περικοπής των δημόσιων και ιδιωτικών πόρων που κατευθύνονται στην εκπαίδευση. Η πρόκληση της διατήρησης και επέκτασης των καθιερωμένων πρακτικών της εκπαίδευσης γραμματισμού είναι μόνο ένα κομμάτι του ευρύτερου πλαισίου αλλαγών στην εκπαίδευση.

Ας ξεκινήσουμε από τους μαθητές μας. Στα σχολεία μας συναντάμε μια νέα γενιά εκπαιδευομένων. Θα τους ονομάσουμε «Γενιά Ρ» από τον όρο «participatory» («συμμετοχικός»). Οι μαθητές αυτοί εμφανίζουν διαφορετικά είδη ευαισθησίας από τους μαθητές του πρόσφατου παρελθόντος. Έχουν πρόσβαση ανά πάσα στιγμή σε έξυπνες συσκευές,

που είναι συνδεδεμένες με τα νέα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και τους επιτρέπουν να επικοινωνούν από απόσταση οποτεδήποτε και όπου κι αν βρίσκονται οι άλλοι.

Η παλαιότερη γενιά μαθητών ήταν ίσως πιο εξοικειωμένη με την παθητική παρακολούθηση ιστοριών στην οθόνη του κινηματογράφου ή της τηλεόρασης. Αυτό ήταν ένα εγγενές στοιχείο της φύσης των μέσων μαζικής επικοινωνίας, που βασιζόταν στο μοντέλο «από τον παραγωγό στον καταναλωτή». Αντίθετα, τα μέλη της Γενιάς Ρ έχουν μάθει να πρωταγωνιστούν τα ίδια στα σενάρια των ηλεκτρονικών παιχνιδιών και να συγκαθορίζουν το τέλος της ιστορίας. Η προηγούμενη γενιά συνήθιζε να ακούει το «Top 40» από τις λίστες με τα δημοφιλέστερα τραγούδια που επέλεγε κάποιος ραδιοφωνικός σταθμός. Τα μέλη της Γενιάς Ρ δημιουργούν τις δικές τους λίστες τραγουδιών σε φορητές συσκευές αναπαραγωγής μουσικής, ενώ εάν ρωτήσεις τους μαθητές σε οποιαδήποτε τάξη τι περιέχει η λίστα με τα τραγούδια που έχουν επιλέξει, θα λάβεις διαφορετική απάντηση ανάλογα με τις προτιμήσεις του καθενός.

Τα μέλη μιας προηγούμενης γενιάς επέκτειναν τις συνήθειες γραμματισμού κυρίως διαβάζοντας, παρά γράφοντας, στον ελεύθερο χρόνο τους. Η Γενιά Ρ χρησιμοποιεί στον ίδιο βαθμό τη γραφή και ανάγνωση στον ελεύθερο χρόνο της – μάλιστα γραφή και ανάγνωση συνενώνονται ως συνδυσασμένες πρακτικές στην επικοινωνία στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και στα μηνύματα κειμένου. Η προηγούμενη γενιά παρακολουθούσε παθητικά τα τηλεοπτικά προγράμματα που κάποιοι άλλοι είχαν επιλέξει ως κατάλληλα, διαλέγοντας ανάμεσα σε λίγους μόνο διαθέσιμους σταθμούς. Τα μέλη της Γενιάς Ρ κάνουν «διαδικτυακό ζάπινγκ», επιλέγοντας ανάμεσα από εκατοντάδες κανάλια και εκατομμύρια βίντεο που είναι διαθέσιμα στο διαδίκτυο – όταν δεν τα δημιουργούν οι ίδιοι με τις κάμερες και τα κινητά τους.

Η προηγούμενη γενιά έλαβε το μεγαλύτερο μέρος της μάθησής της μέσα στο τυπικό πλαίσιο της εκπαίδευσης. Τα μέλη της Γενιάς Ρ μαθαίνουν περισσότερο σε ημιεπίσημα ή άτυπα πλαίσια από ποικιλία πηγών – για παράδειγμα, μέσα από τις διαδικασίες αυτοεκπαίδευσης που προσφέρουν οι ηλεκτρονικές συσκευές και εφαρμογές ή μέσα από κοινωνικές αλληλεπιδράσεις σε εξειδικευμένες κοινότητες, όπως τα διαδικτυακά παιχνίδια και οι ομάδες κοινών ενδιαφερόντων.

Ο κόσμος της επικοινωνίας και της δημιουργίας νοήματος έχει αλλάξει. Τα μέλη της συμμετοχικής γενιάς δυσανασχετούν με τα παλαιά κοπή προγράμματα μάθησης γραμματισμού, τα οποία τους περιορίζουν σε παθητικούς δέκτες του είδους της γνώσης που οι πρεσβύτεροι έχουν αποφασίσει ότι είναι για το καλό τους. Τα παιδιά της Γενιάς Ρ δεν αποδέχονται εύκολα την άνωθεν επιβολή κανόνων τους οποίους οφείλουν να εφαρμόζουν. Ούτε το σημερινό περιβάλλον εργασίας και τα άλλα κοινωνικά πλαίσια απαιτούν απαραίτητως άτομα με την προδιάθεση να είναι παθητικά και πειθήνια. Οι πιο παραγωγικοί εργαζόμενοι και τα πιο αποτελεσματικά μέλη της κοινότητας σήμερα δεν είναι αυτοί που απλώς λαμβάνουν εντολές από τον προϊστάμενο ή ακολουθούν άκριτα τις οδηγίες της ηγεσίας. Είναι αυτοί που συμμετέχουν ενεργά, που δίνουν λύσεις, που καινοτομούν, που αναλαμβάνουν λελογισμένα ρίσκα και είναι δημιουργικοί. Εν ολίγοις, είναι αυτοί που, στην ιδανική περίπτωση, δίνουν τον καλύτερο δημιουργικό και καινοτόμο εαυτό τους στις ομάδες και στους οργανισμούς όπου ανήκουν.

Στις μέρες μας αναδύονται ήδη νέα είδη σχολικού περιβάλλοντος και νέες προσεγγίσεις στην εκπαίδευση γραμματισμού, που φιλοδοξούν να καλύψουν τις ανάγκες της νέας γενιάς μαθητών. Τα προγράμματα σπουδών αυτών των νέων σχολείων ενθαρρύνουν τους μαθητές να συμμετέχουν ενεργά και στοχευμένα στη μάθηση, θέτοντάς τους πραγματικές διανοητικές και πρακτικές προκλήσεις. Οι δάσκαλοι και οι μαθητές οφείλουν να εμπλέκονται ενεργά στις επιλογές της διδακτέας ύλης και του τρόπου διδασκαλίας, προκειμένου να ανταποκριθούν σε νέα, υψηλότερα πρότυπα μαθητικής απόδοσης και ικανοποίησης.

Ακολουθούν ορισμένα, ενδεικτικά μόνο, παραδείγματα από τα είδη των δραστηριοτήτων που αναλαμβάνουν μαθητές στα νέα σχολικά πλαίσια: αναζήτηση πληροφοριών με τη χρήση πολλαπλών πηγών και υποβολή αναφορών όπου παρουσιάζουν τα ευρήματά τους με τη μορφή εκτεταμένων εκθέσεων διαδικτυακής έρευνας για την αντιμετώπιση πραγματικών προβλημάτων, τα οποία καλούνται να επιλύσουν· τεκμηρίωση υποθέσεων· υλοποίηση δοκιμαστικών παρεμβάσεων· αναφορά αποτελεσμάτων· ανάλυση θεμάτων από διαφορετικές οπτικές· εργασία σε ομάδες για τη δημιουργία συνεργατικών παρουσιάσεων· εργασία στο διαδίκτυο και σε άλλους πολυτροπικούς χώρους των νέων μέσων, που συνδυάζουν κείμενο, εικόνα, ήχο και βίντεο. Αυτοί οι πιο ελκυστικοί και ποικιλόμορφοι χώροι μάθησης είναι πιο κοντά στον κόσμο στον οποίο ήδη ζει η Γενιά Ρ στην καθημερινότητά της. Οι νέοι μαθητές αναλαμβάνουν μεγαλύτερο μέρος της ευθύνης της μάθησής τους, εν μέρει επειδή τους δίνεται μεγαλύτερη αυτονομία και περιθώριο αυτοελέγχου. Είναι παραγωγοί γνώσης, συναρμολογώντας μια ευρεία γκάμα διαθέσιμων πηγών γνώσης, και όχι απλοί καταναλωτές της γνώσης, που διδάσκονται από μία και μοναδική πηγή – το σχολικό εγχειρίδιο – όπως οι μαθητές της προηγούμενης γενιάς. Δουλεύουν αποτελεσματικά σε ζεύγη ή ομάδες σε συνεργατικές εργασίες, παράγοντας γνώση που αποτελεί αποτέλεσμα κοινής προσπάθειας και προορίζεται για κοινή χρήση με τους συμμαθητές τους. Συνεχίζουν να μαθαίνουν και έξω από την αίθουσα, χρησιμοποιώντας μέσα κοινωνικής δικτύωσης για να συνεχίσουν να διαβάζουν, να γράφουν και να αποκτούν γνώσεις οπουδήποτε και οποτεδήποτε. Αυτό το φαινόμενο ονομάζεται «πανταχού παρούσα μάθηση» (ubiquitous learning). Αυτοαξιολογούνται κριτικά και αναστοχάζονται όσα έχουν μάθει. Κρίνουν τα κείμενα των συμμαθητών τους στο πλαίσιο αλληλεπίδρασης σε μέσα «κοινωνικής δικτύωσης». Νιώθουν άνετα σε περιβάλλοντα όπου η νόηση είναι συλλογική και το αποτέλεσμα συνεργατικό. Δεν βασίζονται πλέον απλώς στο σύνολο των γνώσεων που μπορεί να απομνημονεύσει μόνο ένας εγκέφαλος, αλλά έχουν την ικανότητα να αντλούν γνώση από το διαδίκτυο, από άλλους μαθητές ή ειδικούς, από γονείς και άλλα μέλη της κοινότητας.

Οι δάσκαλοι του αύριο

Οι αλλαγές που αναφέρθηκαν παραπάνω είναι πράγματι μεγάλες. Ωστόσο τίποτε από αυτά δεν μπορεί να επιτευχθεί εάν δεν αλλάξει ριζικά το επάγγελμα του εκπαιδευτικού. Αν θέλουμε να έχουμε «νέους μαθητές», δεν χρειαζόμαστε τίποτα λιγότερο από «νέους δασκάλους». Οι νέοι δάσκαλοι σχεδιάζουν μαθησιακά περιβάλλοντα για μαθητές που

συμμετέχουν ενεργά και όχι για άτομα που αναμασούν το περιεχόμενο του σχολικού εγχειριδίου. Είναι επαγγελματίες ικανοί να δημιουργούν τις συνθήκες υπό τις οποίες οι μαθητές αναλαμβάνουν μεγαλύτερη ευθύνη για τη δική τους μάθηση. Παραμένουν μία έγκυρη πηγή γνώσης, χωρίς όμως να διεκδικούν την αυθεντία. Γνωρίζουν καλά τις πλατφόρμες σχεδιασμού και παράδοσης διαδικτυακής μάθησης – νέους χώρους μάθησης, που δεν είναι απλώς σχέδια μαθήματος, εγχειρίδια ή βιβλία εργασιών μαθητή, αλλά όλα αυτά μαζί, προσομοιάζοντας περισσότερο με το περιβάλλον των ιστοτόπων κοινωνικής δικτύωσης και των ιστολογίων. Η ψηφιακή πλατφόρμα γραμματισμών «Scholar» που έχουμε δημιουργήσει είναι ένα παράδειγμα τέτοιου χώρου εργασίας (<https://cgscholar.com>). Θα αναφερθούμε πιο αναλυτικά στο Scholar στο τέλος αυτής της Εισαγωγής.

Αυτή η εξέλιξη των διδακτικών πρακτικών περιλαμβάνει μια μεγάλη αλλαγή για την επαγγελματική ταυτότητα του εκπαιδευτικού, καθώς η δουλειά του δασκάλου απομακρύνεται όλο και περισσότερο από το μοντέλο της διάλεξης και του ελέγχου προς ένα επάγγελμα που συνδυάζει τα στοιχεία της τεκμηρίωσης και της έμφασης στα δεδομέ-

ΠΙΝΑΚΑΣ 0-2 Νέα μάθηση

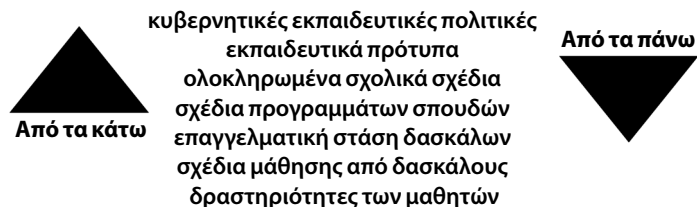
Νέοι μαθητές	Νέοι δάσκαλοι
<ul style="list-style-type: none"> Αναζητούν πληροφορίες χρησιμοποιώντας πολλαπλές πηγές και μέσα 	<ul style="list-style-type: none"> Εμπλέκουν τους μαθητές ως ενεργούς παραγωγούς γνώσης
<ul style="list-style-type: none"> Αναλύουν ιδέες από διάφορες οπτικές 	<ul style="list-style-type: none"> Σχεδιάζουν μαθησιακά περιβάλλοντα αντί να παραδίδουν προκαθορισμένη ύλη
<ul style="list-style-type: none"> Εργάζονται σε ομάδες ως συνεργατικοί παραγωγοί γνώσης 	<ul style="list-style-type: none"> Παρέχουν στους μαθητές ευκαιρίες για χρήση των νέων μέσων
<ul style="list-style-type: none"> Αντιμετωπίζουν δύσκολα ερωτήματα και επιλύουν προβλήματα 	<ul style="list-style-type: none"> Χρησιμοποιούν τα νέα μέσα για τη σχεδίαση της μάθησης και για να διευκολύνουν την πρόσβαση των μαθητών στη μάθηση ανά πάσα στιγμή και από παντού
<ul style="list-style-type: none"> Αναλαμβάνουν ευθύνη για τη μάθησή τους 	<ul style="list-style-type: none"> Είναι ικανοί να αφήνουν πρωτοβουλία δράσης στους μαθητές, οι οποίοι αποκτούν όλο και περισσότερο την ευθύνη της μάθησης
<ul style="list-style-type: none"> Συνεχίζουν τη μάθηση πέρα από την τάξη και το μάθημα 	<ul style="list-style-type: none"> Προσφέρουν ποικιλία μεθόδων μάθησης για να καλύπτουν τις ανάγκες διαφόρων μαθητών
<ul style="list-style-type: none"> Συνεργάζονται στενά με άλλους μαθητές σε ένα περιβάλλον που καλλιεργεί τη συλλογική νοημοσύνη 	<ul style="list-style-type: none"> Συνεργάζονται με άλλους δασκάλους, μοιραζόμενοι σχέδια μάθησης
<ul style="list-style-type: none"> Αυτοαξιολογούν κριτικά τη σκέψη και τη μάθησή τους 	<ul style="list-style-type: none"> Αξιολογούν συνεχώς τη μάθηση και πρόοδο των μαθητών, χρησιμοποιώντας αυτές τις πληροφορίες για τη δημιουργία των προσφορότερων μαθησιακών εμπειριών για διαφορετικούς μαθητές

να. Το διαδικτυακό περιβάλλον επεκτείνει την εμβέλεια της μάθησης στον χρόνο και στον χώρο, υπερβαίνοντας τους τέσσερις τοίχους που περιορίζουν τους μαθητές σε μια σχολική αίθουσα ή στο κουδούνι που περιορίζει κομμάτια της μάθησης εντός ενός προκαθορισμένου αριθμού λεπτών για κάθε ξεχωριστό «μάθημα».

Αντί να «κλείνουν» την πόρτα της τάξης και να κάνουν εκεί ό,τι νομίζουν, οι νέοι δάσκαλοι είναι συνεργατικοί επαγγελματίες, οι οποίοι μοιράζονται τα σχέδια μαθημάτων τους με άλλους εκπαιδευτικούς στο διαδίκτυο, υιοθετούν και προσαρμόζουν τα σχέδια των συναδέλφων τους, συνεργάζονται με άλλους εκπαιδευτικούς στη δημιουργία κοινών σχεδίων, αξιολογούν τα σχέδια των συναδέλφων τους, ενώ διδάσκουν από κοινού με άλλους δασκάλους σε τάξεις που άλλοτε είναι μικρότερες και άλλοτε μεγαλύτερες από τον καθιερωμένο αριθμό μαθητών – με άλλα λόγια, υιοθετούν μια επαγγελματική νοοτροπία αμοιβαίας υποστήριξης και διαμοιρασμού.

Ο νέος δάσκαλος διαχειρίζεται πολυσχιδή μαθησιακά περιβάλλοντα, που δεν απαιτούν όλοι οι μαθητές να βρίσκονται στην ίδια σελίδα την ίδια στιγμή. Μάλιστα, διαφορετικοί μαθητές μπορεί κάλλιστα να καταγίνονται με διαφορετικά πράγματα, ανάλογα με το μαθησιακό τους επίπεδο, τις ανάγκες και τα ενδιαφέροντά τους. Η δουλειά τους θα μπορεί να συνεχίζεται απρόσκοπτα ανά πάσα στιγμή και οπουδήποτε, καθώς οι μαθησιακές αλληλεπιδράσεις συνεχίζονται εκτός ωραρίου μεταξύ σχολείου και σπιτιού. Αντί να περιμένει μέχρι το διαγώνισμα στο τέλος του μαθήματος, ο νέος δάσκαλος αξιολογεί συνεχώς τους μαθητές, παρακολουθώντας την πρόοδό τους και προσαρμόζοντας διαρκώς την καθοδήγηση που παρέχει στον καθένα, διασφαλίζοντας έτσι ότι η διδασκαλία του ταιριάζει με τις ανάγκες κάθε μαθητή ξεχωριστά. Ο νέος δάσκαλος ασκεί μεγαλύτερο έλεγχο στην επαγγελματική του ζωή.

Πώς μπορούμε να διαχειριστούμε, να επεκτείνουμε και να υποστηρίξουμε αυτές τις ρηξικέλευθες αλλαγές; Μία απάντηση είναι η προσέγγιση «από τα κάτω» – αναφέρεται στη δυνατότητα επίτευξης στέρεων και βιώσιμων αλλαγών από τους ίδιους τους «χρήστες», «καταναλωτές» και «παραγωγούς», οι οποίοι δεν αντιδρούν απλώς σε μεταρρυθμίσεις που θεσπίζονται άνωθεν. Χάρη στην τάση αύξησης της συνέργειας και τη διάδοση των διαδικτυακών εργαλείων, οι δάσκαλοι μαθαίνουν πλέον να σχεδιάζουν ελκυστικές δραστηριότητες και περιβάλλοντα μάθησης, που ταιριάζουν περισσότερο στα μέλη της συμμετοχικής Γενιάς Ρ. Με τη σειρά τους, αυτές οι οργανικές πρακτικές δημιουργούν ευκαιρίες πρακτικής επαγγελματικής κατάρτισης, όπου οι δάσκαλοι μαθαίνουν και αναπτύσσουν νέες δεξιότητες μαθησιακού σχεδιασμού, τρόπους για να γί-

ΣΧΗΜΑ 0-3 Πηγές αλλαγών στην εκπαίδευση

νει η μάθηση πιο συμμετοχική, αλλά και πώς να αξιοποιούν παρατηρήσιμα στοιχεία προόδου των μαθητών, για να αξιολογούν και να τροποποιούν τον αντίκτυπο των επιλογών τους στα μαθησιακά αποτελέσματα.

Μια άλλη προσέγγιση υποστηρίζει τη μεταρρύθμιση «από τα πάνω», μέσω της αναθεώρησης των μαθησιακών στόχων ολόκληρου του εκπαιδευτικού συστήματος, μάθημα προς μάθημα. Αυτή η προσέγγιση εισηγείται νέα εκπαιδευτικά πρότυπα και νέους εκπαιδευτικούς στόχους. Οι εποχές αλλάζουν ραγδαία και απαιτούν μια πραγματική επανάσταση όσον αφορά τους εκπαιδευτικούς στόχους και τα συστήματα. Ωστόσο οι λιγοστοί πόροι και η πολιτική ασάφεια συχνά καθιστούν δύσκολη την επίτευξη της αλλαγής άνωθεν.

Η ουσιαστική και βιώσιμη αλλαγή απαιτεί την υποστήριξη του συνόλου της κοινότητας. Οι δάσκαλοι πρέπει να γίνουν ένα νέο είδος επαγγελματία, που συνεργάζεται με τους κοινωνικούς εταίρους, εξηγώντας τις αλλαγές που επιφέρουν στον σχεδιασμό του μαθησιακού περιβάλλοντος, και να τους εμπλέκουν στην επίτευξη αποτελεσμάτων. Οι μαθητές πρέπει να μάθουν πώς να μαθαίνουν με νέους τρόπους. Οι γονείς πρέπει να συμμετέχουν και να υποστηρίζουν νέους τρόπους μάθησης, μαθησιακά μέσα και περιβάλλοντα, τα οποία θα είναι πολύ διαφορετικά από τη σχολική εκπαίδευση των παιδικών τους αναμνήσεων.

Η μετάβαση από τη μάθηση του «γραμματισμού» με την παραδοσιακή έννοια στη μάθηση «γραμματοσμών» είναι μια αναγκαιότητα την οποία επιβάλλουν οι πολυδιάστατες απαιτήσεις επικοινωνίας του 21ου αιώνα. Κι αυτό δεν είναι απλώς ένα πεδίο αλλαγής σε ένα ευρύτερο εκπαιδευτικό και κοινωνικό πλαίσιο – μόνο μία όψη του συνεχιζόμενου μετασχηματισμού των μαθησιακών διαδικασιών και των εκπαιδευτικών συστημάτων μας.

Η δομή του βιβλίου

Το ανά χείρας βιβλίο είναι μια εισαγωγή στη διδασκαλία και μάθηση του γραμματισμού. Αποτελεί απόσταγμα των κυριότερων ιδεών στον πυρήνα του εκπαιδευτικού πεδίου που ονομάζεται «γραμματισμός» (ή «γλωσσικές τέχνες» σε άλλες περιοχές του κόσμου). Σε ορισμένες χώρες το πεδίο αυτό παίρνει το όνομα της εθνικής γλώσσας – για παράδειγμα, «Αγγλικά». Το σώμα γνώσης αυτού του πεδίου ιστορικά ενδιαφέρεται για τη μάθηση ανάγνωσης και γραφής. Θα υποστηρίξουμε εδώ ότι το πρόγραμμα των «γραμματοσμών» στον πληθυντικό αριθμό πρέπει και πάλι να περιλαμβάνει την ανάγνωση και τη γραφή, αλλά όχι αποκλειστικά.

Σε αυτό το βιβλίο προσπαθούμε να δώσουμε μια ολοκληρωμένη περιγραφή των σημαντικότερων προσεγγίσεων στην παιδαγωγική του γραμματισμού. Στο ταξίδι αυτό, μετακινούμαστε ανάμεσα στην ευρύτερη εικόνα της νέας θεώρησης του πεδίου και στις πρακτικές εμπειρίες μαθητών και δασκάλων πρόσφατα μα και στο παρελθόν. Παράλληλα, κοιτάζοντας προς το μέλλον, το βιβλίο επιχειρεί να παρουσιάσει με συνοπτικό τρόπο τη θεωρία των Πολυγραμματισμών για την άντληση και παραγωγή νοήμα-

τος. Προσφέρει επίσης ένα παιδαγωγικό πλαίσιο, χαρτογραφώντας το εύρος των δραστηριοτήτων που μπορούν να αναλαμβάνουν οι δάσκαλοι καθώς συνεργάζονται με τους μαθητές για την ανάπτυξη των ικανοτήτων τους να παράγουν νοήματα και να επικοινωνούν.

Η κεντρική ιδέα

Το βιβλίο αυτό σκιαγραφεί σε αδρές γραμμές το πεδίο μάθησης που καλείται ιστορικά «γραμματισμός», το οποίο εμείς επιλέξαμε να ονομάσουμε «γραμματισμοί», καθώς θέλουμε να περιλάβουμε όλα όσα καλύπτει συμβατικά ο όρος «γραμματισμός», αλλά και περισσότερα.

Το Μέρος Α' του βιβλίου περιλαμβάνει δύο κεφάλαια, που διερευνούν το «γιατί» της μάθησης γραμματισμού.

- Το *Κεφάλαιο 1* πραγματεύεται την εμφάνιση του αλφαριθμητισμού στην ανθρωπότητα πριν από χιλιάδες χρόνια, και τις θεμελιώδεις συνέπειες αυτής της εξέλιξης για τη σκέψη και τον πολιτισμό. Κάνει επίσης μια γρήγορη περιήγηση των συστημάτων νοήματος στην ευρύτερη κλίμακα αναφοράς της ύπαρξής μας ως είδους στον πλανήτη: εξετάζει την ανθρώπινη φύση μας πριν από την επινόηση της γραφής, τις συνέπειες της ανάπτυξης της γραφής και, φτάνοντας στις μέρες μας, τις δυνατότητες που παρέχει στον άνθρωπο η ανάδυση των νέων μέσων.
- Το *Κεφάλαιο 2* εξετάζει τους σκοπούς της μάθησης γραμματισμού από την εποχή της ανάπτυξης της μαζικής, υποχρεωτικής, θεσμοποιημένης εκπαίδευσης. Εξετάζουμε τους μεταβαλλόμενους στόχους της μάθησης γραμματισμού, αλλαγές μάλιστα τόσο σημαντικές, που να δικαιολογούν τη μετατόπιση του ενδιαφέροντος από τον γραμματισμό (στον ενικό αριθμό) στους γραμματισμούς (στον πληθυντικό). Στο κεφάλαιο αυτό, εστιάζουμε στους επικοινωνιακούς σκοπούς των γραμματισμών στους ραγδαία μεταβαλλόμενους κόσμους της εργασίας, της ιδιότητας του πολίτη και της δημόσιας ζωής. Στη συνέχεια εξετάζουμε τους μεταβαλλόμενους τρόπους δημιουργίας νοημάτων στα νέα, ψηφιακά μέσα.

Το Μέρος Β' αποτελείται από μια σειρά κεφαλαίων που περιγράφουν και αναλύουν τις προσεγγίσεις ή τη συλλογιστική που συγκροτούν τις τέσσερις βασικές προσεγγίσεις στη διδασκαλία και στη μάθηση γραμματισμού, οι οποίες έχουν αναδυθεί από τις αρχές της σύγχρονης σχολικής εκπαίδευσης. Και οι τέσσερις αυτές παιδαγωγικές προσεγγίσεις παραμένουν σήμερα ζωντανές και ακμαίες. Μάλιστα, επιθυμία μας είναι να εισηγηθούμε τρόπους με τους οποίους θα μπορούσαμε να συνεχίσουμε να αναπτύσσουμε στρατηγικά αναθεωρημένες πτυχές και των τεσσάρων.

- Το *Κεφάλαιο 3* ξεκινά με κάποια συγκεκριμένα παραδείγματα σύγχρονης παιδαγωγικής των γραμματισμών στην πράξη κι έπειτα εξετάζει τα τέσσερα κύρια είδη δραστηριότητας η οποία πρέπει να περιλαμβάνει μια σφαιρική παιδαγωγική γραμματισμών.

- Το *Κεφάλαιο 4* διερευνά την πρώτη θεμελιώδη προσέγγιση του γραμματισμού στη σύγχρονη ιστορία της σχολικής εκπαίδευσης. Πρόκειται για τη «διδασκτική» προσέγγιση, σύμφωνα με την οποία οι μαθητές μαθαίνουν τους τυπικούς κανόνες των επίσημων ή πρότυπων εκδοχών της εθνικής γλώσσας, διαβάζουν κείμενα για να «κατανοήσουν» τι (υποτίθεται ότι) θέλει «πραγματικά» να πει ο συγγραφέας, και μαθαίνουν να εκτιμούν έναν λογοτεχνικό κανόνα υψηλού κύρους και πολιτισμικής αξίας.
- Το *Κεφάλαιο 5* εξετάζει την αποκαλούμενη «αυθεντική» προσέγγιση του γραμματισμού, η οποία αναδείχθηκε ως αντίπαλο δέος της διδασκτικής προσέγγισης κατά τον 20ό αιώνα. Η προσέγγιση αυτή επικεντρώνεται στα νοήματα που παράγουν οι ίδιοι οι μαθητές, στα κείμενα που τους είναι χρήσιμα στην καθημερινότητά τους, ενώ υποστηρίζει επίσης μία διαδικασία φυσικής ανάπτυξης της γλώσσας, η οποία ξεκινά όταν το παιδί μαθαίνει να μιλά.
- Το *Κεφάλαιο 6* εξετάζει τη «λειτουργική» προσέγγιση του γραμματισμού, κατά την οποία οι μαθητές αποδομούν και αναδομούν κειμενικά είδη εκπαιδευτικής επιτυχίας και κοινωνικής ισχύος.
- Το *Κεφάλαιο 7* εξετάζει «κριτικές» παιδαγωγικές του γραμματισμού, οι οποίες διερευνούν διαφορές στη γλώσσα και στην κοινωνική ισχύ, καταπιάνονται με προκλήσεις της πραγματικής ζωής, βοηθούν τους μαθητές να αποκτήσουν φωνή ως ενεργοί πολίτες και τους υποστηρίζουν στο να αποκτήσουν τον έλεγχο της ζωής τους.

Το Μέρος Γ' αναλύει το «τι» των γραμματισμών στον πληθυντικό αριθμό, ως μια πιο διευρυμένη, πολυτροπική εκδοχή αυτού που παλαιότερα ονομαζόταν «γραμματική».

- Το *Κεφάλαιο 8* εισάγει ορισμένες βασικές έννοιες, που μας βοηθούν να κατανοήσουμε τα κύρια γνωρίσματα της δημιουργίας νοήματος. Αναπαράσταση είναι η δημιουργία νοήματος για τον εαυτό μας, δηλαδή η ερμηνεία και κατανόηση. Επικοινωνία είναι μια αναπαράσταση που έχει μεταδοθεί σε κάποιον άλλο, ένα μήνυμα το οποίο έχει ερμηνεύσει ο δέκτης. Η αναπαράσταση και η επικοινωνία είναι διαδικασίες σχεδιασμού, κατά τις οποίες επιλέγουμε ανάμεσα σε διαθέσιμους κώδικες παραγωγής νοήματος – ποτέ απλώς για να τους αναπαράγουμε, πάντοτε για να δημιουργούμε νέο νόημα. Το κεφάλαιο αυτό εξηγεί επίσης την έννοια της πολυτροπικότητας και τους τρόπους με τους οποίους μπορούμε να μάθουμε, χρησιμοποιώντας τότε τον έναν και τότε τον άλλο.
- Το *Κεφάλαιο 9* ξεκινά ένα ταξίδι στον πρώτο από τους πολλούς τρόπους νοήματος τους οποίους διερευνούν τα υπόλοιπα κεφάλαια αυτής της ενότητας: τον γραπτό. Εξετάζει τη φύση της ανάγνωσης και τη σχέση μεταξύ των ήχων της ομιλίας (φωνημάτων) και των οπτικών συμβόλων της γραφής (γραφημάτων). Ερευνά επίσης τις διαδικασίες και στρατηγικές μάθησης της ανάγνωσης για την κατανόηση του νοήματος.
- Το *Κεφάλαιο 10* εξετάζει τη δυναμική της μάθησης της γραφής. Ασχολείται με το

εξής κρίσιμο ερώτημα: σε τι διαφέρουν η μάθηση της γραφής και ανάγνωσης; Επίσης περιγράφει συνοπτικά τις διάφορες μείζονες γραμματικές της γλώσσας – την παραδοσιακή γραμματική, τη μετασχηματιστική-παραγωγική γραμματική και τη συστημική-λειτουργική γραμματική. Παράλληλα εισηγείται μια νέα γραμματική των Πολυγραμματισμών, της οποίας τα κύρια στοιχεία μπορούν να βρουν εφαρμογή και στις άλλες μορφές.

- Το *Κεφάλαιο 11* διερευνά τους τρόπους με τους οποίους τα νοήματα αναπαρίστανται σε εικόνες, και τους τρόπους με τους οποίους η αντίληψη (ώραση) συνδέεται με την απεικόνιση (δημιουργία εικόνας) και τη φαντασία.
- Το *Κεφάλαιο 12* διερευνά τις διαστάσεις των χωρικών, απτικών και χειρονομιακών νοημάτων, από την αισθητηριακή υλικότητα νοημάτων εμπεδωμένων σε βιωματικά πλαίσια, μέχρι τις δυνατότητες του απτικού τρόπου να εκφράζει την πλήρη συμβολική γκάμα της γλώσσας μέσω του συστήματος Braille και του χειρονομιακού τρόπου της νοηματικής γλώσσας.
- Το *Κεφάλαιο 13* διερευνά τα ηχητικά και προφορικά νοήματα, αντιπαραβάλλοντας τις σημαντικές διαφορές μεταξύ ομιλίας και γραφής, που συχνά υποτιμώνται από την παιδαγωγική του γραμματισμού σε σχέση με την παιδαγωγική των γραμματισμών.

Τέλος, το Μέρος Δ' εξετάζει το «πώς» της μάθησης των γραμματισμών, δηλαδή την παιδαγωγική.

- Το *Κεφάλαιο 14* αντλεί από τις ιδέες που παρουσιάστηκαν στο δεύτερο και στο τρίτο μέρος, για να διερευνήσει τον ρόλο των γραμματισμών, όχι μόνο ως καθορισμένου γνωστικού πεδίου, μα και ως βάσης για τη σκέψη και μάθηση σε όλα τα πεδία.
- Το *Κεφάλαιο 15* αναφέρεται πρακτικά στους τρόπους με τους οποίους οι παιδαγωγικές των γραμματισμών μπορούν να ανταποκριθούν στις διάφορες ανάγκες των μαθητών σε διαφοροποιημένους σχολικούς πληθυσμούς.
- Το *Κεφάλαιο 16* διερευνά την πρακτική αξιοποίηση των παιδαγωγικών των γραμματισμών για τη δημιουργία «προτύπων» που διέπονται από συστήματα και μορφών αξιολόγησης που καταγράφουν την ατομική πρόοδο μαθητών και ομάδων μαθητών.

Συμπληρωματικό υλικό στο διαδίκτυο και ο χώρος εργασίας Scholar

Την κεντρική ιδέα του βιβλίου συμπληρώνει μια ιστοσελίδα στον ιστότοπο *literacies.com*. Στο βιβλίο, παραπέμπουμε συχνά στη συγκεκριμένη ιστοσελίδα, η οποία περιλαμβάνει βίντεο, σημαντικά κείμενα από θεωρητικούς και ερευνητές, ένα γλωσσάριο με τους όρους που χρησιμοποιούνται στο βιβλίο, λίστες ανάγνωσης για περαιτέρω μελέτη και συνδέσμους με συμπληρωματικές πηγές, όπως, π.χ., ενότητες μάθησης και εφαρμογές των γραμματισμών.

Στο βιβλίο, ο σύνδεσμος «*Βλ. literacies.com Learning Modules*» παραπέμπει τον

New Learning
Transformational Designs for Pedagogy and Assessment

Greek Site

News New Learning **Literacies** Multiliteracies Learning by Design e-Learning Scholar Kalantzis & Cope Contact

CHAPTER 1: LITERACIES ON A HUMAN SCALE
CHAPTER 2: LITERACIES' PURPOSES
CHAPTER 3: LITERACIES PEDAGOGY
CHAPTER 4: DIDACTIC LITERACY PEDAGOGY
CHAPTER 5: AUTHENTIC LITERACY PEDAGOGY
CHAPTER 6: FUNCTIONAL LITERACY PEDAGOGY
CHAPTER 7: CRITICAL LITERACY PEDAGOGY
CHAPTER 8: LITERACIES AS MULTIMODAL DESIGNS FOR MEANING
CHAPTER 9: MAKING MEANING BY READING
CHAPTER 10: MAKING MEANING BY WRITING
CHAPTER 11: MAKING VISUAL MEANINGS
CHAPTER 12: MAKING MEANING BY DESIGN

Literacies

Literacies

Welcome to the 'Literacies' website, which presents supporting material for the book by Mary Kalantzis and Bill Cope, published in its second edition by Cambridge University Press in 2016 with two additional authors, Eveline Chan and Leanne Dailey-Tinn.

'Literacies' presents a contemporary approach to literacy learning and teaching, developing and extending 'Multiliteracies' theory and practice. This book supplements traditional ideas of literacy in the singular—learning to read and write—by expanding the area of focus to cover 'literacies' in the plural.

Today's communications environments, particularly since the rise of the new, digital media, are increasingly multimodal. Written meanings are closely connected with visual, spatial, tactile, gestural, audio and oral modes of meaning. It is hard—in fact, it is a mistake—to try to separate reading and writing from these other modes for the practical reason that they are so closely related to today's media.

Navigating contemporary social spaces requires the application of not just one set of rules for meaning-making (literacy in the singular), but the negotiation of different literacies depending on the people and contexts you encounter. There are, in other words, many literacies and these vary according to cultural context, social purpose, life experience, personal interest, knowledge base and so on. The key is not learning how to communicate in the one, right way, but how to negotiate these differences in meaning.

As a practice deeply embedded in the modern history of education, there is not one educational practice of literacy, but several. For the sake of clarity of analysis, we identify four main approaches to literacy teaching and learning: didactic, authentic, functional and critical literacies. As we move forward, we need to build upon and extend these by deploying literacies pedagogies in the plural—which we rename as experiential, conceptual, analytical and applied approaches.

We are not just interested to focus on literacies as communication (meaning for others, as supports for social interaction). We are also interested in literacies as a form of representation (or meanings for ourselves, as supports for thinking). In this sense, literacy is not just a subject ('English' or 'Language Arts'). Literacies in the plural are central to all subject areas and all learning.

ΣΧΗΜΑ 0-4 Ο ιστότοπος literacies.com

αναγνώστη σε ενδεικτικό υλικό, το οποίο έχουν δημιουργήσει εκπαιδευτικοί, και παρουσιάζει θέματα γραμματισμών τα οποία πραγματεύεται το εκάστοτε κεφάλαιο. Ο σύνδεσμος «#edtech Literacies Applications» παραπέμπει σε παραδείγματα μάθησης και διδασκαλίας γραμματισμών με τη χρήση εκπαιδευτικών τεχνολογιών.

Οι εκπαιδευτικοί έχουν επίσης τη δυνατότητα να διδάξουν το βιβλίο με τη μορφή σειράς μαθημάτων μέσω της πλατφόρμας μάθησης Scholar. Το Scholar υποστηρίζει την οργάνωση συζητήσεων στην τάξη (στην ενότητα «Community»), την πολυτροπική γραφή και την εκπαιδευτική αξιολόγηση (στην ενότητα «Creator»), δεδομένα αξιολόγησης για μαθητές και δασκάλους (στην ενότητα «Analytics»), καθώς και μεγάλο αριθμό βοηθημάτων διδασκείας ύλης (στην ενότητα «Bookstore»). Οι διδάσκοντες που χρησιμοποιούν το βιβλίο σε μαθήματα γραμματισμού μπορούν να χρησιμοποιήσουν το Scholar ως πλατφόρμα παράδοσης.

Το μέσο υποστηρίζει το μήνυμα, καθώς οι συμμετέχοντες στο μάθημα έρχονται σε επαφή με την πολυτροπική γραφή στο διαδίκτυο, αλλά και με μια ιδιαίτερα κοινωνική εμπειρία γραφής, που περιλαμβάνει την αξιολόγηση των εν εξελίξει εργασιών τους από συναδέλφους, αλλά και το είδος των συζητήσεων που είναι χαρακτηριστικές των μέσων κοινωνικής δικτύωσης.

Για να δείτε τις δύο Μαθησιακές Ενότητες Γραμματισμών (Literacies Learning Modules) που υποστηρίζουν το βιβλίο, επισκεφθείτε την ιστοσελίδα <https://cgscholar.com> > Bookstore > Higher Education Modules > Learning Design and Leadership. Τα Κε-

ΣΧΗΜΑ 0-5 Η διαδικτυακή πλατφόρμα Scholar: cgscholar.com

φάλαια 1-7 του βιβλίου καλύπτονται από τη μαθησιακή ενότητα «Literacy Teaching and Learning: Aims, Approaches and Pedagogies». Για τα Κεφάλαια 8-16 επισκεφθείτε τη μαθησιακή ενότητα «Multimodal Literacies: Communication and Learning in the Era of Digital Media». Όλες οι μαθησιακές ενότητες περιλαμβάνουν ιδέες για θέματα προς συζήτηση, έρευνες μαθητών και μαθητικά πρότζεκτ με κανόνες αξιολόγησης από άλλους μαθητές. Ένα από τα πρότζεκτ μάλιστα αφορά τη σχεδίαση μιας ενότητας μάθησης των γραμματισμών! Επίσης, στο Bookstore είναι διαθέσιμες οι ενότητες «Literacies Learning» και «Learning by Design», τις οποίες έχουμε σχεδιάσει για τις Τάξεις 4-12.

Τέλος, μπορείτε να έχετε πρόσβαση σε μαθησιακές ενότητες που έχουν σχεδιαστεί από Έλληνες εκπαιδευτικούς και αφορούν διαφορετικές θεματικές περιοχές του προγράμματος σπουδών όπως η γλώσσα. Στο Bookstore θα βρείτε την ελληνική συλλογή υπό τον τίτλο «Μάθηση μέσω Σχεδιασμού» (<https://cgscholar.com/bookstore/collections/365>).

Για να ξεκινήσετε να σχεδιάσετε τις δικές σας ενότητες, απλώς επισκεφθείτε τον ιστότοπο <https://cgscholar.com> και δημιουργήστε έναν λογαριασμό.